

Prof. dr hab. Piotr Jedynak

Recenzja rozprawy doktorskiej autorstwa p. Alicji Barcik

z tytułu „*Determinanty zarządzania zapasami części zamiennych w sektorze motoryzacyjnym*”,

**powstałej pod kierunkiem prof. Ewy Stańczyk-Hugiet (w roli promotora)
oraz dr Natalii Szozdy (w roli promotora pomocniczego)**

1. Formalna podstawa recenzji

Recenzję przygotowano w związku z pismem Pani Dziekan prof. Estery Piwoni-Krzeszowskiej, informującym mnie o powołaniu na recenzenta rozprawy Pani Alicji Barcik, w związku z uchwałą Rady Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości z dnia 28.09.2022 r.

We wzmiankowanym piśmie zawarto informację o kwalifikacji rozprawy do dyscypliny nauk o zarządzaniu w dziedzinie nauk ekonomicznych.

Wymagania stanowiące odniesienie w ocenie rozprawy pochodzą z art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki.

2. Problematyka rozprawy

Charakterystyka problematyki rozprawy, motywy stojące za jej wyborem, a także ramy zastosowanego podejścia badawczego zostały ukazane we wstępie.

Autorka, uzasadniając podjęcie określonej tematyki, odwołała się do licznych argumentów, wśród których najważniejsze dotyczą:

- istotnej roli logistyki części zamiennych w systemie logistycznym przedsiębiorstwa (z naciskiem na przedsiębiorstwa o profilu produkcyjnym), przejawiającej się szczególnie w zapewnianiu ciągłości procesów produkcyjnych,
- odmienności towarzyszącej zarządzaniu zapasami części zamiennych w porównaniu z zarządzaniem zapasami materiałów wykorzystywanych bezpośrednio w procesach produkcyjnych oraz – w związku z tym – braku przystosowania typowych metod

zarządzania zapasami do zastosowania, jakim jest zarządzanie zapasami części zamiennych,

- wyzwań towarzyszących planowaniu zapasów części zamiennych, a odnoszących się między innymi do niestabilności popytu na te części, czy też ich wysokich cen,
- stwierdzonych w badaniach empirycznych (np. *Ogólnopolskie Badanie Zarządzania Produkcją i Utrzymania Ruchu*) licznych mankamentów zarządzania zapasami części zamiennych,
- daleko posuniętej profesjonalizacji praktyk współpracy z dostawcami, charakteryzującej przedsiębiorstwa obecne w sektorze motoryzacyjnym, co powoduje, że procesy zarządzania relacjami z dostawcami (w tym części zamiennych) mogą stanowić interesujący przedmiot badań naukowych.

Wywód Autorki zmierzający do przekonania czytelnika o ważkości przesłanek podjęcia przez Nią problematyki badań odnoszącej się do zarządzania zapasami części zamiennych jest logiczny. Autorka posługuje się pojęciami i argumentami nawiązującymi do systemowego postrzegania logistyki, co akurat w przypadku części zamiennych, można uznać za poprawne. W odniesieniu bowiem do wymienionych już materiałów produkcyjnych należałoby akcentować raczej kategorię łańcuchów dostaw, choć i w odniesieniu do części zamiennych – moim zdaniem – również ma ona zastosowanie.

Jeśli miałbym wskazać jakieś dodatkowe argumenty, których Autorka mogła użyć, to do Jej listy przesłanek podjęcia tematyki rozprawy dodałbym wątki związane z licznymi ostatnio zakłóceniami, z którymi muszą zmierzyć się przedsiębiorstwa, a które powstają pod postacią różnorodnych ryzyk i kryzysów o globalnym, regionalnym czy lokalnym charakterze, destabilizujących podaż surowców i materiałów, w tym także części zamiennych. Warto także pamiętać, że praktyki zarządzania w sektorze motoryzacyjnym, w znacznym stopniu, są zdeterminowane licznymi standardami i normami adresowanymi nie tylko do zarządzania jakością, ale także innych domen działalności.

Chciałbym także uczulić Autorkę na nieliczne – na szczęście – kategoryczne sądy, które wypowiada, opierając się – co prawda – na ustaleniach badawczych innych autorów ale takich ustaleniach, które zostały poczynione dość dawno, jak np. te dotyczące nadmiernego poziomu zapasów w przedsiębiorstwach (Wagner, 2002; s. 9 rozprawy).

Przemyslenia Autorki oparte na analizie literatury, a także własnych doświadczeniach praktycznych zostają skodyfikowane w postaci problemu badawczego i celów pracy. Główny cel pracy obejmujący rozpoznanie determinantów zarządzania zapasami części zamiennych, a także opracowanie ich klasyfikacji (oczywiście w zakresie zawężonym dla sektora motoryzacyjnego) posiada wysoki, zarówno badawczy, jak i użytkowy potencjał.

Odnosząc się do konstrukcji problemu badawczego i celów rozprawy, chciałbym sformułować dwie uwagi:

- po pierwsze – nie jestem pewien, czy należało wprowadzać pojęcie podejścia do zarządzania zapasami części zamiennych, co Autorka uczyniła w sformułowaniu pierwszego pytania badawczego. Pośrednio sugeruje to – w mojej opinii – że następstwem oddziaływania wskazanych przez Autorkę czynników może być powstanie różnych podejść do zarządzania zapasami, a tego przecież nie obejmują badania opisane w rozprawie;
- po drugie – należy się zastanowić, czy samo dokonanie przeglądu wybranych metod sterowania zapasami można traktować jako cel badań naukowych, czy raczej jest to typowa czynność badawcza.

Aby zrealizować opisane cele badań Autorka zdecydowała o doborze metod badawczych. Do kluczowych należą metoda analiza literatury oraz metoda studium przypadku. Szczególnie do wyboru tej drugiej metody – mimo jej dużej popularności – podchodzę z dużym zaciekawieniem. Wydawałoby się bowiem, że w badaniu problemów logistycznych zastosowanie znajdą któreś z metod badań ilościowych. Tymczasem Autorka zaryzykowała badania jakościowe, co odbieram jako decyzję odważną i obiecującą jednocześnie.

Podsumowując tę część recenzji, chciałbym jednoznacznie stwierdzić, że problematyka rozprawy jest wystarczająco ważna, by stać się przedmiotem naukowej penetracji Kandydatki do uzyskania stopnia naukowego doktora, w dyscyplinie nauk o zarządzaniu.

Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów. Rozdziały 1 – 3 są przygotowane w oparciu o przegląd literatury, rozdział 4 ma charakter mieszany (metodologiczny i empiryczny), a rozdział 5 – koncepcyjny i rekomendacyjny.

3. Przegląd literatury

Rolę przeglądu literatury, jak to już wyżej wspomniano, spełniają w recenzowanej rozprawie rozdziały: pierwszy, drugi i trzeci.

Rolą rozdziału pierwszego jest pozycjonowanie logistyki części zamiennych w systemie logistycznym przedsiębiorstwa. Rozdział ten rozpoczyna wywód, w którym Autorka podejmuje próbę wyjaśnienia podejścia systemowego do logistyki oraz konceptualizuje pojęcie systemu logistycznego. Wydaje się, że rozważania o tak ogólnym charakterze nie były niezbędne z punktu widzenia realizacji celów rozprawy. Ich umieszczenie we wstępnej części rozdziału pierwszego tłumaczy natomiast dalsze posługiwanie się przez Autorkę podejściem systemowym do logistyki jako swego rodzaju platformą dociekań teoretycznych i badań empirycznych.

Następnie Autorka przechodzi do „ujawnienia” tożsamości i istoty logistyki części zamiennych a także objaśnienia tego ostatniego pojęcia. Dalej konsekwentnie (w konwencji systemowej) omawia problemy funkcjonowania logistyki części zamiennych. Rozdział pierwszy wieńczy

identyfikacja sfer funkcjonalnych systemu logistyki części zamiennych, których wyróżniono łącznie cztery (zaopatrzenie, magazynowanie, utrzymanie ruchu, dystrybucja). O ile funkcje zaopatrzenia, magazynowania i dystrybucji odnoszą się do fazowości przepływów, o tyle utrzymanie ruchu jest funkcją wyróżnioną w inny sposób, będąc beneficjentem uprzednich funkcji.

Treści rozdziału pierwszego są oparte na licznych pozycjach literaturowych. Trzeba jednak zauważyć, że część z nich ma raczej podręcznikowy charakter. Ponadto można dostrzec niekiedy mały krytycyzm Autorki w stosunku do dobieranych oraz cytowanych źródeł i poglądów. Np. rozważania dotyczące dystrybucji jako funkcji wykraczającej poza ramy przedsiębiorstwa (co generalnie jest stwierdzeniem prawdziwym) zawarte w pkt. 1.3.4 nie przystają jednak do przyjętej w rozprawie optyki na logistykę części zamiennych w przedsiębiorstwie motoryzacyjnym.

Rozdział drugi lokuje się bliżej centralnego problemu rozprawy, czyli zarządzania zapasami części zamiennych w przedsiębiorstwie produkcyjnym. W rozdziale tym Autorka rozpoczyna od ukazania zapasów jako przedmiotu zarządzania. Wartość poznawcza tej części rozdziału drugiego powstaje między innymi dzięki dokonaniu przez Autorkę przeglądu klasyfikacji zapasów i ich funkcji. Następnie, na tle wcześniejszych rozważań ogólnych, Autorka podejmuje próbę naświetlenia specyfiki zarządzania zapasami części zamiennych. Specyfikę tę tworzą – zdaniem Autorki – rodzaje zapasów części zamiennych oraz metody zarządzania zapasami części zamiennych. Rozważania prowadzone w tej części pracy są wartościowe, choć znaczna część pkt. 2.2.1 nie jest poświęcona omówieniu rodzajów zapasów części zamiennych (jak wskazuje tytuł) ale bardziej dotyczy rodzajów części zamiennych. Ostatnią częścią rozdziału drugiego są zagadnienia związane z problemami decyzyjnymi w zarządzaniu zapasami części zamiennych.

Rozdział trzeci jest poświęcony charakterystyce sektora motoryzacyjnego. Jest on podzielony na dwie części. W części pierwszej Autorka umieściła bardzo różnorodne wątki związane z sektorem motoryzacyjnym: pojęciowe, historyczne, menedżerskie, rozwojowe. Część tych rozważań dotyczy rodzajów podmiotów występujących w tym sektorze, a także powiązań międzyorganizacyjnych. Autorka przywołuje także dane ukazujące tendencje produkcyjne i sprzedażowe w sektorze motoryzacyjnym. Rozważania te są interesujące, tworząc tło dla podstawowych zadań badawczych rozprawy. Część druga rozdziału trzeciego stanowi próbę przeglądu koncepcji zarządzania zapasami w sektorze motoryzacyjnym. Ukazane w rozprawie koncepcje, jak np. JIT czy TPM są powszechnie znane i stosowane również w innych sektorach.

4. Metodyka badań empirycznych

Omówienie metodyki badań empirycznych znajduje się w rozdziale czwartym. Zanim jednak Autorka omówiła metody badawcze, to wcześniej dokonała próby identyfikacji czynników odnoszących się do zarządzania zapasami części zamiennych w sferze utrzymania ruchu. W badaniach empirycznych Autorka postawiła na podejście indukcyjne. Kluczową techniką

badawczą w ramach studium przypadku były wywiady przeprowadzone z udziałem czterdziestu respondentów, których można określić mianem ekspertów w problematyce zarządzania zapasami części zamiennych. Badania przeprowadzono łącznie w czterech przedsiębiorstwach sektora motoryzacyjnego. Można się jedynie domyślać, że respondentami były osoby spośród wymienionych na schematach organizacyjnych struktur utrzymania ruchu. Wydaje się przy tym, że na rysunkach 5-8 Autorka nie ukazywała – jak sugerują tytuły – struktury organizacyjne badanych przedsiębiorstw a jedynie wycinek tych struktur odnoszący się do obszaru utrzymania ruchu. Niezależnie od tego rozbudowany charakter wymienionych struktur uwiarygadnia dobór próby respondentów przez Autorkę. Zbiór pytań kierowanych do respondentów ukazany w załączniku wydaje się dość uproszczony.

5. Wyniki badań

Autorka w pkt. 4.3. pracy ukazała bezpośrednie ustalenia badawcze, będące wynikiem badań empirycznych. Przybrały one postać procedury zarządzania zapasami części zamiennych oraz czynników wpływających na proces zarządzania zapasami w poszczególnych, badanych przedsiębiorstwach. Od strony analitycznej Autorka zamieściła w pracy schemat blokowy, rozkłady odpowiedzi respondentów, a także wybrane wypowiedzi ilustrujące ustalone prawidłowości. Szczególnie te ostatnie są interesujące poznawczo. Powstaje natomiast wątpliwość, czy w badanych przedsiębiorstwach rzeczywiście panuje jednolita procedura zarządzania zapasami części zamiennych, jak to ukazuje Autorka na rysunku 9. Wątpliwość tę formułuję w związku z faktem, że wspomniana procedura ma stanowić odwzorowanie rzeczywistych praktyk mających miejsce w badanych przedsiębiorstwach. Gdyby potwierdził się fakt jednolitości procedury, świadczyłoby to o niezwykle daleko idącej standaryzacji zasad i procesów postępowania (treść, kolejność) w zakresie zarządzania zapasami części zamiennych. Zwracam też uwagę na niepotrzebnie dualne słownictwo panujące w rozdziale czwartym i naprzemienne używanie terminów czynnik i determinant. Ostatecznie rodzi to wątpliwość, czy Autorka traktuje je jako synonimy, czy może determinant jest czynnikiem o istotnym znaczeniu z perspektywy zarządzania zapasami części zamiennych.

Podstawowym osiągnięciem Autorki, wynikającym z przeprowadzonych studiów przypadków, jest rozdzielenie branych pod uwagę czynników, biorąc pod uwagę ich znaczenie, na istotne i nieistotne. W pierwszej grupie znalazły się: krytyczność części dla zachowania ciągłości produkcji, rodzaj popytu, dostępność części na rynku, czas oczekiwania na zamówienie, cena części, rodzaj części i zmienność zapotrzebowania.

Badawczą część pracy domyka rozdział piąty. W tym rozdziale odnajdziemy próbę opracowania koncepcji zarządzania zapasami części zamiennych w przedsiębiorstwach sektora motoryzacyjnego, które Autorka określa mianem wzorcowych. W domyśle mają zatem powstać rozwiązania referencyjne, rekomendowane w celu uporządkowania i/lub doskonalenia praktyk zarządzania. Autorka przyjęła, że wspomniana koncepcja będzie składać się z dwóch elementów: klasyfikowania części zamiennych oraz wytycznych do zarządzania częściami zamiennymi. Rekomendacje Autorki, nazwane przez nią strategiami zarządzania

zapasami części zamiennych odnoszą się do wyróżnionych kategorii części. Takie podejście jest logiczne i pozwala na adekwatne stosowanie praktyk zarządzania.

6. Konkluzja

Zgodnie ze wskazanym na początku recenzji przepisem zawartym w art. 13 *Ustawy ...*, rozprawa doktorska powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Na podstawie wnikliwej lektury stwierdzam, że recenzowana rozprawa autorstwa p. mgr Alicji Barcik spełnia wszystkie wyżej wymienione wymagania, w odniesieniu do dyscypliny nauk o zarządzaniu, w dziedzinie nauk ekonomicznych.

W związku z tym wnoszę o dopuszczenie rozprawy do dalszych etapów postępowania.

Kraków, 19.12. 2022 r.